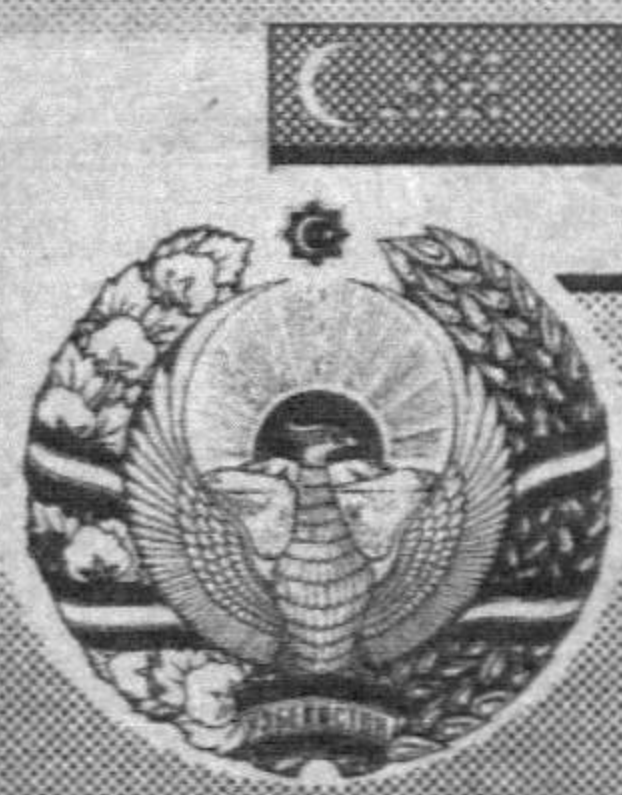

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

Вилоят ижтимоий-сиёсий газетаси

TOSHKENT HAQIQATI

1928 йил 11 декабрда асос солинган

1997 йил

9 апрель, чоршанба

№ 29 (10.907)

Эркин нархда сотилади.

9 апрель — Амир Тему́р таваллуд топган кун

ЮРТНИ АЙЛАБ САРАФРОЗ...

ЯҚИНДАГИНА муборак таваллудининг 660 йиллиги кенг нишонланган бобомиз Амир Тему́рнинг руҳи поки мустақил юртимиз узра шукрона кезиб юрган бўлса не ажаб?!... Соҳибкирон Амир Тему́р ўзининг буюк ишлари билан миннатдор авлодларининг қалб тўридан мустаҳкам ўрин олди.

Амир Тему́р юксак заковат соҳиби эди. Бу ҳислат ҳали болалигидаёқ унда намоён бўлган. Тему́р етти ёшга тўлганида отаси Тарағайбек уни мадрасага ўқишга беради. У ўз уйида ўқишга ўрганганлигидан мадрасада илк дарсдаёқ сўзлар жадвалини шариллатиб ўқиб беради.

Тему́р болалигида ўқ отиш, отда чопишни севиб қолади ва уруш ўйинларига майл кўрсатади. Бунда унга отаси Тарағайбекка хизмат кўрсатган махсус мураббийлар устозлик қиладилар. Унинг руҳий-маънавий мураббийларидан бири шайх Шамсиддин Кулол эди. Манбаларда келтирилишича, ўспирин Тему́р жулдир чопонда шайх Шамсиддин Кулол ҳузурига келади. Бу вақтда шайх дарвешлар билан зикр тушаётган эди. Ниҳоят зикр тугаб, шайх унинг олдида келганида Темир тиз чўкиб, пешонасини унинг пойига қўяди ва қўлини ўпади. Шунда шайх Шамсиддин Кулол дарвешлар билан Тему́рнинг ақл-дрокига тан бериб, унинг ҳаққига дуо

қилади. Ана шу дуо кейинчалик унинг барча муваффақиятлари гарови бўлганлигини Амир Тему́р қайд этган эди.

Тему́рнинг ёшлик йилларидаги огир синовлар XIV аср 50-йилларининг охири чорагида Мовароуннахр бош ҳокими ва хотинининг бобоси Амир Қазғон ўлиmidан кейин бошланган. Бу пайтда Мовароуннахрда тарқоклик, амирлар ўртасидаги ўзаро низо тобора кучайди. Бундай нотинчликдан фойдаланиш мақсадида Чиғатой улуси шарқий қисмининг хони Туглуқ Тему́р улуснинг ғарбий қисмини ўз мулкига қўшиб олиш мақсадида Мовароуннахр томон лашкар суради. Ҳали 24 ёшга тўлмаган Амир Тему́р 1360 йил январиде яқка ўзи хон билан музокара олиб бориш учун унинг ҳузурига боради. Бинобарин, бу ҳол Амир Тему́р шу ёшида Мовароуннахрнинг кўзга кўринган ҳарбий ва сиёсий арбоби бўлиб етишганлигидан далолат берарди. У хон томонидан Кешга юборилган бек-

(Давоми 2-бетда).

ЭЛ САЛОМАТЛИГИНИ КЎЗЛАБ

Мамлакатимизда 7 апрелда анъанавий Жаҳон саломатлик кўни кенг нишонланди. Тиббиёт муассасаларида, даволаш масканларида, тиббий олий ўқув юртларида ана шу санага бағишланган тадбирлар бўлиб ўтди. Пойтахтнинг Акмал Икромов тумани Абдулла Қодирий номидаги маҳаллада ўттиз беш минг аҳолига хизмат кўрсатувчи 56-оилавий поликлиника фойдаланишга топширилди. Икки қаватли бу тиббиёт маскани барча зарур асбоб-анжомлар билан жиҳозланди, унда болалар ва катталар бўлимлари, физиотерапия, аёллар маслаҳатхонаси, тиш даволаш, жарроҳлик бўлимлари, рентгенхона ва лаборатория, қирқ ўринли кундузги стационар мавжуд.

Поликлиника очилишига бағишланган йиғилишда сўзга чиққан Республика «Маҳалла» хайрия жамғармаси раиси Ш. Тему́ров, Тошкент шаҳар ҳокимининг ўринбосари, шаҳар хотин-қизлар кўмитасининг раиси Ф. Абдурахимова ва бошқалар инсон манфаатлари йилида амалга оширилаётган бундай хайрли ишлар республикаимиз раҳбарияти эл саломатлиги, она ва бола соғлиги тўғрисида қиладиган ғамхўрлигининг яна бир ёрқин далили эканлигини таъкидладилар.

Б. МАНСУРОВ,
ЎЗА мухбири.

Маълумки, шу йилнинг 27 январиде Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасида бўлиб ўтган йиғилишда мамлакатимиз қишлоқ хўжалигида амалга оширилаётган ислохотларнинг бориши, 1996 йил якунлари ва 1997 йилда бу борадаги устивор вазифалар муҳокама этилган эди. Айниқса, унда қишлоқ хўжалиги техникаларининг ҳозирги кундаги аҳволи ҳақида жиддий танқидий фикрлар билдирилди. Хўш, жойларда улардан тўғри хулоса чиқарилдими? Нима ишлар амалга оширилди?

«Тошкент ҳақиқати» газетасининг шу йил 1 март сониде шу мавзуда берилган «Текинга келмаган ахир» сарлавҳали мақолада бир қатор туман ва хўжаликларда техникани асраш, мавсумга тайёрлашда йўл қўйилаётган камчиликлар кўрсатиб ўтилган эди. Биз булардан бошқа туман ва хўжаликлар раҳбарлари ўзларига тегишли хулоса чиқариб оладилар, деб ўйлаган эдик. Минг афсуски, бундай бўлмади.

Бир ой мобайнида вилоятдаги 375 та трактор сақлаш саройлари қайта кўрикдан ўтказилганда юқорида айтиб ўтганимиздек, айрим жамоа хўжаликларида ҳамон эътиборсизлик, хўжасизлик ҳукм сураётганлиги маълум бўлди. Текширувлар жараёнида 1493 та трактор ва техника воситаларининг қаровсиз қолган ҳолатда ётганлиги қайд этилди. Жумладан, уларнинг 45 таси сақлаш учун яроқсиз жойда,

581 таси уйда сақланаётгани, техник жиҳатдан носоз бўлган 697 та, тўлиқ анжомларсиз 48 та, қаровсиз 2 та, шахсий ман-

ТАПНИ ТАПИР УҚҚАНГА

фаат йўлида фойдаланилаётган 30 та, ёнғиндан хавфли бўлган 123 та қоида бузарлик ҳолатлари аниқланди.

Бу камчилик ва нуқсонлар бўйича 917 та ҳайдовчи ҳамда 47 масъул раҳбар ходимлар маъмурий жавобгарликка тортилди. Улардан 139 минг 385 сўм жарима ундирилди.

Вилоятимизнинг айрим туманларида техника воситалари га бўлган эътиборсизликни кў-

риб, қишлоқ хўжалиги техника воситалари етишмаяпти, эҳтиёт қисмлар йўқ, деб минбарлардан туриб гапирётган жамоа хўжалиги ва туман раҳбарларининг трактор саройлардаги мавжуд аҳволдан хабарлари бормикин, деб ўйлаб қоласан.

Текширувлар, айниқса. Қуйи-чирчиқ туманидаги «Пахтачи», Ҳамза номли, Бўстонлик туманидаги «Янгиовул», «Хўжакент», Пискент туманидаги Охунбобоев

номли, Навоий номли жамоа хўжаликларида техникалар баҳорги экиш ишларига яхши тайёрланмаганлигини, уларни таъмирлаш борасида бирор ижобий иш қилинмаганлигини кўрсатди.

Гапни гапир уққанга, дейди халқимиз. Танқиддан тўғри хулоса чиқариб, бу борадаги олиб борилаётган сиёсатни қўллаб-қувватлаётган бир қатор туман ва хўжаликларда ижобий ишлар

Мавзуга қайтиб

амалга оширилмоқда. Лекин бу билан қаноатланиб бўлмайди. Кимки умумфойдасини кўзлаб ишни оқилона ташкил этишни ўйласа, имконият қидиради, дейдилар. Биз юқоридаги хўжалик раҳбарлари ҳам турли баҳоналар изламай, ички имкониятларни ишга солиб, трактор саройларидаги ачинарли аҳволни, юзага келган муаммоларни тез кунларда ҳал этадилар, деб ишонамиз.

Шу ўринда яна бир нарсани айтиб ўтмоқчимиз. Юқорида қайд этиб ўтилган камчиликларни имкон борида тезликда бартараф этиш мақсадида ИИБ томонидан ўтказилган бир ойлик тадбирнинг муддати узайтирилди. Биз бу мавзуга яна қайтамиз.

Дилмурод ШУКУРОВ,
Тошкент вилояти ИИБ
ДАН бошқармаси техника
назорати бўлини маси
бошлиғи, милиция
майори.
Баҳодир ЭГАМБЕРДИЕВ,
Тошкент вилояти ИИБ
ДАН бошқармаси тарғи-
бот бўлими бошлиғи,
милиция капитани.

ЮРТНИ АЙЛАБ САРАФРОЗ...

(Давоми. Боши 1-бетда).

лар билан кенгашиб, хонга хизмат қилишга тайёрлигини айтади. Шундан сўнг хон ўз ёрлиги билан Амир Темурни Кеш вилоятининг доруғалигига тайинлайди. Пировардида Амир Темур ўз вилоятига қайтиб келади, Туглуқ Темур эса Мўғулистонга қайтиб кетади. Шундай қилиб, Амир Темур қўйган бу муборак қадами билан мамлакатни мўғуллар томонидан сақлаб қолди ва раъиятни фалокатдан қутқарди.

Бироқ, Амир Темур билан қайноғаси Амир Хусайн ўрталаридаги муносабат кескинлашиб, бир неча бор тўқнашувлар бўлади ва иккала амир ўртасидаги асосий тўқнашув 1370 йил апрелда Балх яқинида юз беради. Тўқнашувда Амир Хусайн батамом енгилиб, ўғиллари билан бирга қатл қилинади. Амир Хусайн хотинларидан Қазанхон Султоннинг қизи Сароймулкхонимни, Хизр Ясаурийнинг қизи Ислон оқани, Баён сулдузнинг қизи Улус оқани ва Тоғай Туркон хотунни Амир Темур ўз ҳарамига олади.

1370 йил баҳорида Чигатой улусининг барча беклари Балхда қурултойга йи-

гиладилар. Қурултойда Амир Темур Кўрагонни ҳукмдор деб эълон қиладилар. Бу воқеа хижрий 771 йилнинг 12 рамозинида — 1370 йил 9 апрелда яъни милодий ҳисобида Амир Темур 34 ёшга тўлган куни юз берган эди.

Шундай қилиб, Амир Темурнинг Мовароуннахрнинг ягона подшоҳлигига сайланиши мамлакатда узоқ даврлардан орзу қилиб келинган тинчлик, барқарорлик ва тартиб ўрнатиш имконини берди. Тарих унга Марказий Осиёни бирлаштиришдек тарихий бурчни юкледи. У ўз ғояларини амалга ошириш учун 35 йил жанг қилди.

Ўзи барпо этган улкан салтанатнинг шон-шухрати учун Амир Темур унинг марказий қисми бўлган Мовароуннахрнинг, хусусан, Самарқанд шаҳрининг ободонлигига катта эътибор берди. Бунинг учун у ўзи забт этган мамлакатлардан моддий бойликлардан ташқари, мохир хунармандлар, мусаввир-наққошлар, меъмор ва муҳандис, олимларни ҳам Мовароуннахрга олиб келган. Самарқанд шаҳрида Шероз, Хоразм, Бухоро, Қарши, Халаб, Исфакон ва Кеш шаҳарларининг меъмору бинокорлари қўли билан муҳташам сарой, масжид ва мадрасалар, макбара ва хонақоҳлар қурилди. Шохизинда меъморий ёдгор-

ликлари мажмуасининг Шодимулк оқа, Амир Хусайн Ширинбека оқа сингари макбаралари жоме масжиди, Гўри Мир даҳмаси шулар жумласидандир.

Шаҳар ташқарисида Амир Темур даврида 12 та боғ барпо этилган. Испания элчиси Клавихо ўз ёдномаларида ана шу боғлар ҳақида қимматли маълумотлар келтирган. Унинг ёзишича, Давлат Обод боғида мева дарахтлар, суғориш иншоотлари сероб, боғда охулар, тустовуқлар сайр қилиб юради. Боғ ўртасида ажойиб қаср жойлашган бўлиб, бу қаср сунъий тепа устига қурилган. Тепа эса чуқур хандақ билан ўралиб, унга сув тўлдирилган. Қасрга сув устига икки томондан қурилган кўприк орқали чиқилган. Заҳириддин Муҳаммад Бобур ва буюк шоир Алишер Навоий ҳам бу боғлардан айримларини кўриб, уларда сайр этишга муяссар бўлишганлиги манбалардан маълум. Бундай боғ ва шохона саройларда тўй ва издиҳомлар, сайиллар, шохона меҳмондорчиликлар ўтказилган. Хусусан, шаҳар атрофида ўтказиладиган издиҳом ва сайиллар гавжум бўлиб, уларда давлатмандлардан тортиб, фақир фуқароларга ҳам иштирок этган.

Манбаларда келтирилишича, Амир Темур санъат тур-

лари ичида рақсга алоҳида эътибор берган. Буни соҳибқирон ҳузурида ўтган базм, тўю-томошаларда раққос ва раққосаларнинг фаол иштирок этишидангина эмас, завққа тўлган, илҳомли жўш урган пайтларида Амир Темурнинг ўзи ҳам тўлиб-тошиб ўйинга тушишдан билиб оламиз. Муаррих ибн Арабшоҳ шундай гувоҳлик беради: «Чанг, уд, ургун, ғижжак, най навалари янграб, ашула авж олиб, раққосалар ўйинга тушиб, ниҳоят, ўйин-кулги, хурсандчилик Амир Темурни тўлқинлантириб, шод-хуррамлигу, мағрурлик уни қулғутди. У Мададқордан ёрдам сўраб... тик тургач, кексалигига қарамай, ўртада тебрана-тебрана рақсга тушди...»

Ибн Арабшоҳнинг ёзишича, Амир Темур олимларга меҳрибон бўлиб, шарофатли сайидларни ўзига яқин тутган. Уламо ва фозилларга тўла иззат-ҳурмат кўрсатиб, уларни муқаддас тутган. Темур ўз салтанатининг пойтахти Самарқанд шаҳрини илм-маърифат марказига айлантириш учун астойдил ҳаракат қилди. Илм соҳибларини, алломаларни Самарқандга жўнатиб, уларнинг илм билан шуғулланишларига барча имониятларни муҳайё қилдирди. Айни вақтда Амир Темурнинг ўзи бир қанча фан соҳаларидан яхши хабардор

бўлган. Чунончи, машҳур муаррихлар Ҳофиз Абрў ва Абдураззоқ Самарқандийлар унинг фалакиёт ҳамда табобат илмларидан яхши хабардор экани ҳақида ёзса, ибн Арабшоҳ эса машҳур араб тарихчиси ибн Халъун билан баҳс юритганлиги хусусида хабар бериб, тарих илмининг билимдони эканлигини айтади.

Амир Темур даҳоси тўғрисида унинг салтанати ва халқининг шухрати жаҳонга ёйилди. Амир Темурнинг киндик қони тўкилган юрт Туркистон Шарқ мамлакатларидан ташқарида ҳам кенг машҳур бўлди. Италия, Франция, Испания, Буюк Британия, Хитой шу каби кўплаб мамлакатларнинг элчилари Амир Темур салтанатининг пойтахти — ер юзининг сайқали бўлган Самарқандга келиб, ул зотга чуқур ҳурмат ва эҳтиром кўрсатгани бунинг исботидир.

Ҳа, буюк бобомиз жуда улкан ҳудудда қудратли салтанатни ва уни бошқаришнинг янги усулини барпо этди, эзгу ободончилик ишлари билан ўзига улкан ҳайкал қўйди.

Хусниддин Умарзода
НУРМУҲАММАД.
тарих фанлари
номзоди.

ТАЖРИБА ЎЗИНИ ОҚЛАЯПТИ

Дехқон юмушлари

Чигит экиш қандай борапти? Мухбиримиз ана шундай савол билан туман ва жамоа хўжаликлари мутахассисларига мурожаат қилди.

ЮҚОРИЧИРЧИК

Туман дехқончилик ва сув хўжалиги бошқармаси бошлиғи **Жумадилла ҒАФҒОРОВ**: — хўжаликларда ҳар бир кун, ҳар бир дақиқадан самарали фойдаланиб, чигит экишни тезлаштиришмоқдалар. Ҳозир андижонликлар усулида 1080 гектар ерда пленка остига уруғлик экиляпти. 22 та сеялка шу иш билан банд.

Бу тадбир «Гулистон» халқ корпорацияси, «Дустлик» ҳиссадорлик жамияти, Аҳмад Ясавий номли қишлоқ хўжалик кооперативи далаларида аниқсиз қизғин борапти. Кеча «Гулистон» халқ корпорация-

сида бўлиб, экишнинг бориши билан атрофлича танишдим. Хўжаликка қарашли «Жумабозор» агрофирмасининг Шарифа Ҳамидова ва Эргаш Абдуқодиров бошлиқ бригада далаларида 6 та сеялка чигит экипти.

Агрофирма пахтакорлари бу йил 150 гектар ерда янгича усулда пахта етиштиришади. Агар тажриба қўтилган натижани берса, келгуси йилда барча майдонларда шундай усулда ғўза ўстиришга кўчишмоқчи. Механизаторлардан Муслим Истамкулов ва Шокир Зоки-

ровларнинг ишини комиссия аъло баҳолади. Умуман, халқ корпорацияси ва бошқа хўжаликларда ҳам ана шундай кайфият билан иш олиб борилаётир. Ҳисоб-китоблар эса пахтакорларнинг андижонликлар тажрибасини қўллаб янгилашмаётганликларини тасдиқламоқда.

КУЙЧИРЧИК

Туман дехқончилик ва сув хўжалиги бошқармаси бошлиғининг муовини **Виктор КОВАЛЕВ**: — андижонликлар тажрибаси асосида бу йил хўжаликларда 1620 гектар майдонга пленка остига чигит экишни мўлжаллаяпмиз. Шу кунларда далаларда 55 та махсус сеялка ишляпти. Бригада бошлиқлари, мутахассислар ва механизаторлар тажриба мактабларида ўқиб, пленка остига чигит экишни пухта ўрганиб олганликлари сабабли экиш сифатли бажарилаётир. Хўжаликларда ташкил этилган сифат комиссиялари 440 гектар ерга экилган уруғларни текшириб кўриб, ана шундай ҳулосага келдилар. Умуман, комиссия экиб бўлинган пайкалларни пешма-пеш текшириб, қабул қилиб оляпти.

Туманимизда 120—135 гектардан майдонда пленка остига чигит экишни режаллаган «Гулистон», «Ужакент», «Дустлик» жамоа хўжаликлари олдинда бормоқдалар. Туман бўйича бу ишни узоғи билан 10 апрелгача тугалаш режаланган. Эртадан эса қолган майдонларда ҳам очик усулда чигит экишга киришилади. Далалар, уруғлик ва техника олдиндан тайёрлаб қўйилгани сабабли 13 минг 520 гектар ерда 13 апрелгача экишни тугаллаймиз.

БЕКОБОД

«Дехқонбод» жамоа хўжалиги бошқаруви раиси **Холмирза АҲМАДАЛИЕВ**: — бу йил 1400 гектар майдонда пахта етиштиришимиз. Халқимизда эрта экиш эрта олади, деган гап бор. Андижонча усул кўпгина майдонларда чигитни эрта экиш имконини берди. 240 гектарга шу усулда уруғ экиб бўлдик.

Адолат Рўзиматова, Аноржон Умбатова, Рустам Эргашев бошлиқ бригадаларнинг пленка остига чигит экилган майдонларида уруғ текис уняпти. Чигит ерга кўмилган жойларда пленка «кўзи» эланган ва чиритилган маҳаллий ўғит билан тўлдирилгани сабабли кечаги ёмғир безарар ва қатқалоқсиз ўтди.

Далаларимизда оддий усулда чигит экиш ҳам кун сайин авж оляпти. 12 апрелгача бу ишни якунлаш учун барча имкониятларга эгамиз.

Рафиқ ТУРСУНОВ
ёзиб олди.

Баҳор серёгин келиб, ғаллакорнинг қуни тугди. Оҳангарон туманидаги «Ўзбекистон» ширкат жамоа хўжалиги 902 гектар майдонда ғалла етиштираяпти. Илик ҳаво, намгарчилик, вақтида берилган маъданли ўғитлардан баҳра олаётган экин барқ уриб ўсяпти.

СУРАТЛАРДА: (чапдан) ғаллакор Худойберди Ташанов ва хўжалик раҳбари Абдуҷалил Канаев, шунингдек бригада бошлиқлари Абдуваҳоб Абдурахмонов, Жамол Кўчқоров, Холида Абдураимова ва бош ҳислот Неъмат Хўжабоев (ўнгдаги сурат) экинни кўздан кечирмоқдалар.

Даврон АҲМАД олган суратлар.

СОФ ҲАВО, ТИНИҚ СУВ, ТОЗА ТУПРОҚ, УЧУН!

ТАДБИРИ

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ТАБИАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ҚҮМИТАСИ САҲИФАСИ

ЭКОЛОГ-МУҲАНДИСЛАР КЕРАК!

МАМЛАКАТИМИЗДА табиатни муҳофаза қилиш ишлари тобора катта эътибор берилмоқда. Бу ўз навбатида мутахассис эколог ходимлар тайёрлашни тақозо этмоқда. Бироқ ҳозирги вақтда бу муҳим иш билан бирорта ҳам олий ўқув юрти шуғулланмаяпти. Табиатни муҳофаза қилиш ишларини яхши йўлга қўйиш учун эса турли мутахассисликларни пухта биладиган кимёгар, металлург, бинокор, технолог ва бошқа шу каби эколог-муҳандислар лозим.

Бу давримизнинг ўткир муаммоси бўлиб қолди. Уни ҳал қилишни тезлаштириш лозим. Ҳозирги вақтда бутун мамлакатимиздаги каби вилоятимизда ҳам таркиб топган аянчли экологик аҳвол шуни талаб қилмоқда.

Пойтахт вилоятимиз республиканинг ривожланган йирик саноат марказларидан ҳисобланади. Унинг экологик аҳоли кўнгилдагидек эмас. Чунки, вилоят шаҳарлари ва туманларида республика саноат салоҳиятининг салкам 70 фоизи жойлашган. 200 дан ортиқ йирик саноат корхоналари ишлаб турипти. Олмалик, Ангрен, Бекобод, Чирчиқ каби катта саноат шаҳарлари республикамиз иқтисодиётида салмоқли маъқега эга. Улар айна вақтда табиатни кўп даражада ифлос қилмоқда. Вилоят деҳқончилик саноати мажмуини 200 дан ортиқ хўжаликлар, 2300 дан кўпроқ фермер хўжаликлари, паррандачилик фабрикалари, чорвачилик мажмуалари, қайта ишлаш саноати корхоналари ташкил этади. Бундан ташқари, 25 та қурилиш трест, 175 та пудратчи ташкилотлар, кўплаб темир-бетон буюмлари, гишт, ёғоч-тахтани қайта ишлаш заводлари ва бошқа шу каби корхоналар ишлаб турипти.

Тошкент вилоятида қудратли автомобиль транспорти тўпланган. Бу ерда 50 мингтага яқин давлат ва 90 мингтадан ортиқ шахсий фойдаланишда бўлган автомобиллар бор.

Шу катта хўжалик ҳам атроф-муҳитга салбий таъсир кўрсатмоқда. Ҳар йили вилоят ҳавога 300 минг тоннадан ортиқ зарарли моддалар чиқараяпти. Уларнинг асосий қисмини олтингургурт ангидриди, чанг, карбонат ангидрид оксиди ташкил этади. Бундан ташқари, автотранспорт салкам 300 минг тонна оксидланган азот, тутун, кўрғошин бирикмалари ва бошқа шу

зарур. Бироқ, корхоналар бу жараённинг қимматлигини баҳона қилиб, уни жорий этишга киришмаяптилар.

Вилоятнинг бутун ҳудудида рўзгор ва ишлаб чиқариш чиқиндиларини жойлаштириш ва кўмишни уюштириш масаласи ҳамон ҳал қилинмаган. Мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига қараганда республикада аҳоли жон бошига ҳар йили ўртача бир тоннадан шундай чиқиндилар тўғри келади. Тошкент вилоятида эса бу кўрсаткич икки тоннадан кўпроқни ташкил этади.

Вилоятимизда ўрмонларни парвариш қилиш, янги ўрмонларни барпо этиш ишлари ҳам ниҳоят паст даражада. Бу соҳадаги ишлар давр талабидан кескин орқада қолмоқда.

Юқорида айтилганлардан чиқариладиган хулоса шуки, вилоятда экологик ҳолатни яхшилаш учун жуда катта ишларни амалга ошириш зарур. Бунинг учун табиатни муҳофаза қилиш фаолиятига илмий ёндошиш қатори бу соҳада чуқур билимга эга бўлиш лозим. Бундай етук мутахассисларни эса олий таълим вазирлиги тизимида тайёрлаш мумкин. Шуни ҳисобга олиб, республикада Олий маълумотли экологларни тайёрлаш масаласини тезроқ ҳал қилиш лозим деб ҳисоблаймиз. Бу ишни пайсалга солиб бўлмайди. Мамлакатимизда, шу жумладан, вилоятимизда экологик аҳволни яхшилаш шуни талаб этади.

Тургун ЭРГАШЕВ,
Тошкент вилояти
табиатни муҳофаза
қилиш қўмитасининг
раиси.

Мутахассис муаммо қўяди

каби зарарли моддаларни атрофга тарқатмоқда. Ҳисоблар ҳар йили вилоят аҳолисининг ҳар бир фуқароси ҳисобига 300 килограммдан ортиқ ана шундай захарли моддалар чиқарилишини кўрсатиб турипти.

Бунинг устига сув ресурсларидан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш бўйича ишлар ҳам кўнгилдагидек эмас. Ҳар йили вилоятда жуда катта ҳажмдаги обиҳаёт фойдаланилади. Улар ишлатилгандан сўнг йилига 4,5 миллиард куб метрга яқин оқава сувлар чиқарилади. Бу ҳажмдаги сувнинг факатгина 0,2 миллиард куб метри тозаланади. Салкам 4 миллиард куб метри шартли тоза бўлиб, 125 миллион куб метри, тозаланмасдан сув хавзаларига оқизилади. Бунга барҳам бериш учун ҳамма жойда сувни биологик тозалашнинг фан томонидан ишлаб чиқилган усуллари жорий қилиш

Жойлардан хабарлар

ЯНГИ ИХОТА ДАРАХТЗОРЛАРИ

БЕКОБОД туманининг айрим ҳудудларида вақти-вақти билан қаттиқ шамол бўлиб туради. У табиатга ҳам зарар келтирмоқда. Айниқса, кўп жиҳатдан тупроқнинг емирилишига сабаб бўлаяпти. Шу туфайли ҳам туманда бундай нохуш ҳолатга қарши мунтазам кураш олиб борилмоқда.

Бунда ихота дарахтзорлари барпо этишга алоҳида эътибор берилаяпти. Чунки, у шамол йўлини тўсиб ёки кучини қирқиб, тупроқ емирилишининг олдини олмақда. Туманда бундай «Кўл-бола» ўрмонлар юзлаб гектар майдонда ястаниб ётипти. Биргина ўтган йили вилоят ҳокимлиги шу мақсад учун 200 минг сўмга яқин маблағ ажратди. Шу ҳисобга 10 гектар ерда ихота дарахтзорлари барпо этилди. Бундай дарахтзорларнинг 5 гектари «Деҳқонобод» жамоа хўжалигида яратилди. Яна шунча гектар майдонни эгаллагани «Ғалаба» жамоа хўжалиги ҳудудида шамол йўлини тўсиб турипти.

«ТОЗА ҲАВО» ТАДБИРИ АМАЛДА

АНГРЕНДА автотранспорт воситаларининг атроф муҳитни ифлослантириш даражасини аниқлаш учун «Тоза ҳаво» тадбирини ўтказиш анъана бўлиб қолган. Бундай текширув ҳар йили уюштириб турилади. Кейинги вақтда яна 2 та шундай тадбир ташкил этилди. Автокорхоналардаги, шунингдек йўлларда қатнаётган машиналардан салкам 2 мингтадан текширувдан ўтказилди.

Ҳар бир машинадан чиқаётган захарли тутун — газ меёри махсус асбоблар ёрдамида ўлчаб кўрилди. 400 тага яқин транспорт воситасида бундай чиқиндилар миқдори белгиланганидан анча ортиқлиги маълум бўлди. Бунга айбдор бўлганлар турли шаклда жазоланди. Автокорхоналарнинг раҳбар ходимларидан 14 нафар шахсга ҳаммаси бўлиб 10 минг сўмдан ортиқ жарима солинди. Ёнилғи ёнадиган қисмларни тегишлича созулмадан ҳавога меъёрдагидан ортиқча газ, тутун чиқараётган шахсий автомашиналар эгалари ҳам огоҳлантирилди. Чунончи, 300 нафардан ортиқ ҳайдовчилардан жарима сифатида 21 минг сўмликдан кўпроқ маблағ ундириб олинди.

ИШҚИБОЗЛИК ЭМИШ

Балиқ овлаш ишқибозлари жуда кўп. Айниқса, шанба ва якшанба кунлари вилоятимиздаги катта-кичик сув хавзаларида уларни кўплаб учратиш мумкин. Лекин улар орасида табиатимизнинг бу ажойиб инъомига ола кўз билан қаровчилар, ҳатто уни даромад манбаи ҳисобловчи «хаваскорлар» ҳам топилади. Оҳангаронлик фуқаро В. Шикетин ҳам шундайлардан бўлиб чиқди. У Оҳангарон дарёсининг четроқ жойида балиқ овлаш тартиб-қоидаларини кўпол равишда бузаётган пайтида табиатни муҳофаза қилиш нозирлари томонидан ушланди. Нафси ҳаққа отган бу кимса балиқни бир киши учун мўлжалланган миқдордан анча кўп тутган ва бунда ман қилинган воситадан фойдаланган. Ишқибозлик пардасини рўқач этиб, ўзбошимчалик қилган бу фуқаро икки томонлама жазоланади. Тартибга амал қилмаган учун ўз ҳаменидан 200 сўм жарима тўлади. Бундан ташқари, табиатга келтирган зарари ҳисоблаб чиқилганда у 10 минг 200 сўмни ташкил этди. Уни ҳам товон сифатида тўлашга мажбур бўлди.

Ҳа, ишқибозлик яхши, лекин меёрни ҳам билиш керак. Акс ҳолда табиатга катта зарар келтириш мумкин. Бунга эса ҳеч нарсга билан оқлаб бўлмайди.

Оҳангарон минтақавий табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси ўз фаолияти қўламини кенгайтирмоқда. Суратда: қўмита раиси Мурод Шометов ва техник ходим Феруза Дўсова галдаги вазифаларни муҳокама этмоқдалар.

Даврон АҲМАД олган сурат.

● Пойтахтга туташ туман тажрибаси ●

Қатор саноат корхоналари ишлаб турипти. Бу ўз навбатида табиатни муҳофаза қилишга мунтазам эътибор беришни тақозо этади. Жамоатчи мухбиримиз Чара ПЕРЕПЕЛИЦИНА туман ҳокими Акбарали ЙЎЛЧИЕВ билан суҳбатлашиб, атроф-муҳит муҳофазасини кучайтириш борасида олиб борилаётган ишлар юзасидан қатор саволлар берди.

— Тошкент туманида таркиб топган экологик аҳвол ҳақида қисқача сўзлаб берсангиз.

— Оқибатини айтганда, туманимиздаги экологик аҳвол ниҳоятда мураккаблиги билан ажралиб туради. Чунки у республикамиз пойтахти ёнида жойлашган. Шаҳар эса йирик саноат маркази ҳисобланади. Туманнинг умумий экин экиладиган майдони 11 минг гектар ерни ташкил этса, унинг 5 минг гектаридан ортиғида сугорма усул қўлланилади. 6 та саноат корхонаси жойлашган. Шу билан бирга кенг истеъмол товарлари ишлаб чиқарувчи кўпгина хусусий корхоналар ҳам ишлаб турипти.

Ҳозир туманимизда 72 та фермер хўжалиги мавжуд. Шуниси қувончлики, уларнинг кўпчилиги асосан экологик соф маҳсулот етиштирмоқда. Айримларининг шуҳрати вилоятимиздан ташқарида ҳам ёйилган. Масалан, Тошкент минерал сувлари ҳудудида ҳамда Ғ. Абдуллаев номли жамоа хўжалигида маъданли сувни идишларга қуювчи кўшма корхона барпо этилди. Унинг маҳсулотига бутун Ўзбекистонда талаб катта. М. Фозилов номли жамоа хўжалигидаги «Чарос» кичик корхонасида 23 та доривор кукатлардан тайёрланаётган экстрактлар ҳам харидорлиги билан ажралиб туради. Туманимизда сабзавот, мевалар, узумларни янги ҳолда сақлаш қатори консервалаш, куриштириш харидорларга етказиб бериш ҳам йилдан-йилга ортмоқда.

— Туманда табиатни муҳофа-

за қилиш бўйича фаолиятнинг асосий йўналишлари нимадан иборат деб ўйлайсиз?

— Маълумки, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов 1997 йилни инсон манфаатлари йили деб эълон қилди. Бу туман ҳокимлигига ҳам атроф муҳитни мусоффо сақлаш, барча мавжуд ресурслардан оқилона фойдаланиш бўйича алоҳида масъулият юклайди. Чунки бу иш инсон манфаатларига ҳам тааллуқлидир.

Туманда табиатни муҳофаза қилиш бўйича олибборилаётган фаолиятда сув ресурсларидан самарали фойдаланиш, бузилган ерларни қайта тиклаш, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштиришда экологик соф усулларни жорий қилиш, шу билан бирга ерни унинг ҳақиқий эгалари қўлига топшириш асосий йўналишлар ҳисобланади.

Туманимиз бўйича бир йилда 174,3 миллион куб метр сув истеъмол қилинмоқда. Унинг 170 миллион куб метри эса қишлоқ хўжалигини сугоришда фойдаланиляпти. Республика Вазирлар Маҳкамасининг «Сувдан фойдаланишга рухсат бериш тўғрисида»ги қарори чиққандан сўнг туманда уни бажариш юзасидан қатъий иш олиб борилмоқда. Бугунги кунга келиб 20 та корхона сувдан фойдаланиш учун махсус рухсатномалар олди. Зах, Сағбон

каналларининг сувини муҳофаза қилиш минтақаларида ўзбошимчалик билан қурилган иморатлар бузиб ташланди. Бироқ сувни муҳофаза қилиш минтақаларида объектларни экологик экспертизасиз қуриш ҳоллари ҳамон учрамоқда.

Туман ҳудудида 38 та ер ости сув манбалари бор. Бироқ улар тоза бўлмаганлиги учун асосан техник мақсадлар учун фойдаланилмоқда. Қатор хўжаликлар, корхоналар, ташкилотлар учун ичимлик сув идишларида ташилмоқда. Шунинг учун ҳам ичимлик сув таъминотини

молардан бири ҳисобланади. Келес шахрида шаҳар ахлатхонасини қуриш ҳақида ҳокимлик икки йил илгари қарор қабул қилган эди. Уша вақтда бунинг учун 2,5 гектар майдон ажратилди, ками билан 3 миллион сўмлик маблағ керак бўлди. Бу маблағ топилмади. Кейинчалик ҳокимлик корхоналар ва ташкилотлар маблағларини бу ишни амалга ошириш учун тўплашни таклиф этди. Ҳокимлик 300 минг сўм ажратди. Қатор меҳнат жамоалари бу ишда қатнашишга бажонудил рози бўлдилар. Бироқ буюртмачи ҳисобланган

ўқувчиларимизнинг бир гуруҳи вилоят иқтидорли ёш экологларнинг кўрик-танловида қатнашдилар. 22-мактаб ўқувчилари бу кўрик-танловда беллашишнинг уч тури бўйича ғолиб бўлдилар.

Кейинги вақтларда туман табиатни муҳофаза қилиш кўмитаси ходимлари атроф муҳит мусоффолигини таъминлаш мақсадида маҳаллий ҳокимият идоралари, ДАН, прокуратура, сув хўжалиги, санитария-эпидемиология станцияси, ер бўлими, маҳалла кўмиталари билан ҳамкорликни анча кучайтирди. Уларнинг бу йўлдаги саъй-ҳаракатларини ҳокимлик ҳар томонлама қўллаб-қувватламоқда.

Бу йил туман газетасида махсус «Табиат ва инсон» санифасини чиқариш йўлга қўйилди. Унинг биринчи сонини жаҳон атроф муҳитни муҳофаза қилиш кўнига бағишлаб чоп этмоқчимиз. Туманимиз аҳолиси экологларнинг республикада Наврўз байрами, жаҳон атроф муҳитни муҳофаза қилиш кўни ҳамда Ўзбекистон Республикасининг мустақиллик кўнига бағишланган учта экологик ўн кўнликни ўтказиш тўғрисидаги ташаббусларини қўллаб-қувватлади. Наврўз олдидан туманимиз ҳудудида ободонлаштириш ва кўкалам-зорлаштириш, ахлатлар ва чиқиндиларни тозалаш, ариқларни тартибга келтириш бўйича катта ҳажмдаги ишлар амалга оширилди. Биз бу ишларни бутун баҳор ойлари мобайнида давом эттирамиз. Қисқаси, туманимизда экологик аҳволни яхшилаш учун барча имкониятлардан фойдаланишга ҳаракат қиламиз. Бу масала ҳокимлик фаолиятининг кун тартибига турувчи энг муҳим вазифалардан бири бўлиб келди ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолади.

А. ЙЎЛЧИЕВ:

ШИОРИМИЗ — БЕҒУБОР ҲАВО, БЕҒУБОР МАҲСУЛОТ

яхшилаш туман учун энг асосий муаммо бўлиб турипти.

Утган йилдан бошлаб туманда ўсимликларни муҳофаза қилишнинг биологик усулини жорий қилишга эътибор кучайди. Экологик соф қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш, биринчи навбатда, аҳоли саломатлиги учун зарурдир. Туманимиз мутахассислари бу йил Бекобод ва Юқоричирчиқ туманлари биологик фабрикалари иш тажрибасини ўрганмоқдалар. Айни вақтда табиатни муҳофаза қилиш соҳасидаги ижобий ишларимизни бошқалар билан баҳам кўраёмиз.

— Туман олдида экологик аҳволни яхшилаш бўйича яна қандай муҳим вазифалар турипти?

— Бизда саноат ва рўзгор чиқиндиларидан қайта фойдаланиш, уларни жойлаштиришни тартибга солиш энг муҳим муам-

ҳал қилингани йўқ. Биз бу йил объект қурилишини охирига етказамиз.

— Табиатни муҳофаза қилишда ижобий натижаларга эришиш кўп жиҳатдан аҳолининг экологик маълумоти, аниқса, ўсиб келаётган авлод тарбиясига, барча меҳнаткашларнинг бу хайрли ишда фаол қатнашишига боғлиқ. Шундай эмасми?..

— Биз туман халқ таълими бўлими ва табиатни муҳофаза қилиш кўмитаси жамоаларининг аҳоли ва ўсиб келаётган авлодни экологик тарбиялаш бўйича ишини доим қўллаб-қувватлаяпмиз. Бу ишда қатор, аниқса, 22-, 35-мактабларда яхши тажриба тўпланган. Туманимиз табиатининг ёш дўстларини тарбиялаш ва уларга таълим бериш тажрибасини ўртоқлашиш бўйича вилоят кўрикларидан муттасил қатнашиб келмоқда. Наврўз байрами арафасида

ҲАКАМЛАР ХУЛОСА ҚИЛИШДИ

Иқтидорли ёш экологларнинг II вилоят кўрик-танлови бўлиб ўтди

Суратларда: кўрик-танлов ғолибларини мукофотлаш: шу ерда ташкил этилган «Табиат ва болалар» кўргазмасидан лавҳа; кўрик-танлов ғолибларидан Чирчиқдаги 12-мактаб 7-синф ўқувчиси Дилдора Саидова.

Владимир ГРАНКИН олган сурат.

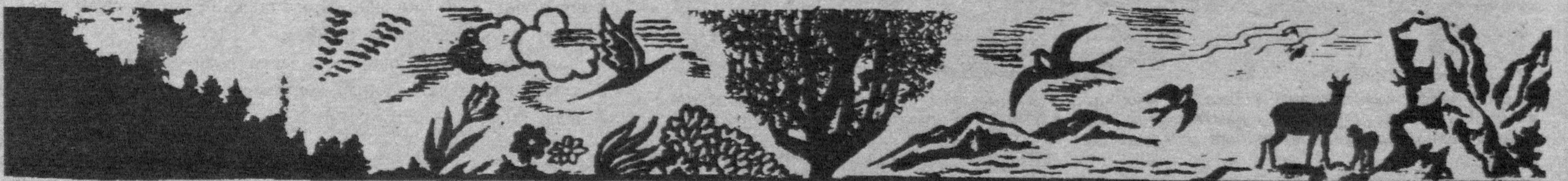
Вилоятимизда ўтган йил баҳорида алоҳида иқтидорли ёш экологларнинг байрами биринчи марта ўтказилган эди. Эндиликда бу анъанага айланиб қолди. Уни ҳар йили тақрорлаб туриш лозим деб топилди. Яқинда унинг иккинчи тури ўтказилди. Унда вилоятимиздаги барча шаҳарлар ва туманлар мактабларининг юқори синфларида таълим олаётган табиатнинг ҳақиқий жонқуярлари ҳамда дўстлари бўлган кўплаб ёшлар қатнашдилар.

Биргина рефератлар ёклаш 4 та йўналиш бўйича олиб борилди. Ўнлаб ўқувчилар «Экология», «Экология ва саломатлик», «Қишлоқ хўжалигида экология», «Экология ва сув ресурслари» мавзулари асосида ўзаро беллашдилар. Ҳакамлар кўриб чиқиши учун юзга яқин иш тақдим этилди.

Кўрик-танлов кўпчилик шаҳар ва туманлар мактабларида ёшларни экологик тарбиялаш, уларда табиатга нисбатан меҳр-муҳаббат уйғотиш, унинг инъомларини асраб-авайлаш кўникмаларини ҳосил қилиш бўйича ишлар қўлаи кенгайиб бораётганлигини кўрсатди. Унда қатнашган ўқувчиларнинг кўпчилиги экология соҳасида анча чуқур билимга эга эканликларини намойиш этдилар. Тошкент туманидаги 23-мактабнинг 8-синф ўқувчиси Феруза Бекхонова, Чирчиқдаги 12-мактабнинг 7-синф ўқувчиси Дилдора Саидова, Ўртачирчиқ туманидаги 3-мактабнинг 8-синф ўқувчиси Ш. Холматова, Зангиота туманидаги 2-мактабнинг 9-синф ўқувчиси Дилноза Расуловалар ўзларининг экологик тадқиқотларини ҳакамларга тақдим этдилар.

Умумий натижалар бўйича энг яхши кўрсаткичга эришган ёш экологларнинг кўпчилигини Тошкент тумани вакиллари ташкил этди. Улар кўрик-танловнинг учта тури бўйича биринчи ўринларни эгаллашди. Ўртачирчиқ тумани ўқувчилари 2 та биринчи ўринни олишга муваффақ бўлдилар. Паркентлик ёш экологлар, Чиноз тумани вакиллари, шунингдек, Қибрай, Қуйи-чирчиқ туманлари мактаб ўқувчилари, Ангрен ва Оҳангарон шаҳарлари табиатнинг ёш дўстлари ҳам биринчи-иккинчи ва учинчи мукофотли ўринларни эгалладилар.

М. МАҲМУДХҲАЕВА.

● Корхона табиат муҳофазасига 5 миллион сўм сарфлади ●

ЧИҚИНДИЛАР
КАМАЙМОҚДА

КОРХОНАМИЗ ишга тушган вақтда унинг табиатга катта салбий таъсир кўрсатиши тўла инобатга олинмаган эди. Лекин, кейинги йилларда экологик аҳволни яхшилашга эътибор кучайди. Жамиятимиз раҳбарлиги табиатга етказилаётган зарар ҳажмини камайтириш йўллари қидира бошлади.

Бозор иқтисодиётига ўтиш давридаги қийинчиликлар бартараф этилгач, ишлаб чиқариш ҳажми ва сифатида ижобий ўзгаришлар юз берди. Шу сабабли олинган даромаднинг муайян қисмини табиатни муҳофаза қилиш тадбирларини амалга оширишга ажратиш имкони туғилди ва бу соҳада анчагина ишлар қилинди. Деярли барча бўлинмаларда экологик аҳволни яхшилашга қаратилган тадбирлар кўрилди ва кўрилмоқда.

Ўтган ҳўжалик йили ҳам бундан мустасно бўлмади. Йил давомида шу мақсадда сарфланган жами маблағ ҳажми салкам 5 миллион 200 минг сўмни ташкил этди. Унинг ҳисобига атроф муҳитни кўп даражада ифлослантирувчи қатор манбалар бартараф этилди.

Биргина 4-айланувчи печнинг электр филтрини таъмирлаш учун салкам 3 миллион 800 минг сўм сарфланди. Натижада бу ерда ҳавога тарқаладиган турли-туман зарарли моддалар сезиларли камайди. Ҳозирги вақтда эса 1-айланувчи печнинг аспирация тизимини қайта қуриш ишлари олиб борилмоқда. Бунинг учун 573,5 минг сўм ажратилди. 2-айланувчи печ клинкер омборининг атрофи химоя деворлари билан ўраб олинди. Натижада чиқиндиларнинг ҳавога чиқарилиши юзлаб тонна қисқарди.

Лекин кўрилган бу ва бошқа шу каби чораларга қарамай корхонамиз ҳамон айрим зарарли моддаларни ҳавога меёрдагидан анча кўп чиқармоқда. Шунинг учун экологик аҳволни яхшилаш йўлидаги ишлар бундан буён ҳам давом эттирилади. Бу ишда бизга, албатта, ҳавонинг ифлосланиши устидан назорат олиб

борувчи лабораториямиз ёрдам беради. Унга бу соҳада катта тажрибага эга бўлган Ойша Амирова раҳбарлик қилмоқда. Бирлашмамиз чиқараётган чиқиндилар таркибида оғир металлларнинг миқдорини аниқлаш бўйича бинокорлик материаллари корхоналарини лойиҳалаш илмий-тадқиқот институти билан шартнома туздик. Унга мувофиқ текшириш ишлари ҳар чоракда бир марта амалга оширилади. Бундан ташқари цементни қопловчи махсус линия ишга туширилади. Натижада зарарли моддаларнинг атрофга тарқалиши анча камайди.

Ҳозирги вақтда маъданли пахта ишлаб чиқариши чиқиндиларини фойдаланиш муаммосини ҳал қилиш устида изланиш олиб борилмоқда. Уни иккиламчи хом ашё сифатида ишлатиш назарда тутилган.

Корхонамизда табиатни муҳофаза қилиш ишларининг аҳволи доим назорат остида бўлмоқда. Ҳар куни барча ишлаб чиқариш бўлинмалари назоратдан ўтказилади. Белгиланган махсус кишилар уларда экологик аҳволни мунтазам текшириб турадилар. Агар четга оғишлар аниқланса унинг айбдорлари турли шаклларда жазоланади, нуқсонларни бартараф этиш учун шошилиш чоралар кўрилади.

Жамиятимизда экологик аҳвол яхши бўлса, аввало бу жамоамиз учун фойдалидир. Шу сабабли табиатни муҳофаза қилиш ишларини тўхтовсиз давом эттирамиз.

Б. МАДРАҲИМОВ,
«Оҳангаронцемент» ҳиссадорлик жамияти бош муҳандиси вазифасини бажарувчи.

БИРСОЗ ТИЙИЛИБ ТУРИНГ

ЧУЧУК сувларда яшовчи балиқлар ҳаётида муҳим давр бошланди. Улар сув ҳавзаларининг паст ерларига тўпланиб, увилдириқ ташлашга киришдилар. Шундай вақтда хавф-хатарни ҳам унутиб қўйишади. Шунинг учун ҳам бу даврда балиқ овлаш чеклаб қўйилади, қатор сув ҳавзаларида эса тўла ман этилади. Республика ҳайвонот, ўсимликлар дунёси ва кўриқхоналарни муҳофаза қилиш ва оқиллона фойдаланиш нозирлигининг бошлиғи **А. ОТАЖОНОВ** бу ҳақда қуйидагиларни гапириб берди:

— Бизда балиқ овлаш ишқибозлари жуда кўп, — дейди Одилжон Комилов. — Лекин бундай жониворларни бўлар-бўлмасга кўплаб тавариш ҳам мумкин эмас. Ҳаммаси ҳисоб-китоби бўлиши керак. Айниқса, балиқлар увилдириқ ташлайдиган ҳозирги вақтда оёнинг бу турига нисбатан эҳтиёткорлик билан ёндошиш талаб этилади. Чунки битта балиқни овлаш билан унинг минглаб авлодларига ҳам қирон келтириш мумкин.

Амалдаги қоидаларга мувофиқ

Балиқ ови ишқибозлари диққатига

республикамиз ҳудудида балиқ овлаш Сирдарё ва Амударёда 10 мартдан 31 майгача тўла бекор қилинади. Республиканинг бошқа сув ҳавзаларида эса 16 апрель ва 31 май ўртасида умуман тақиқлаб қўйилади.

Бироқ, шунга қарамай балиқ ови ашаддий ишқибозларининг илтимосларини ҳисобга олиб, овчилар

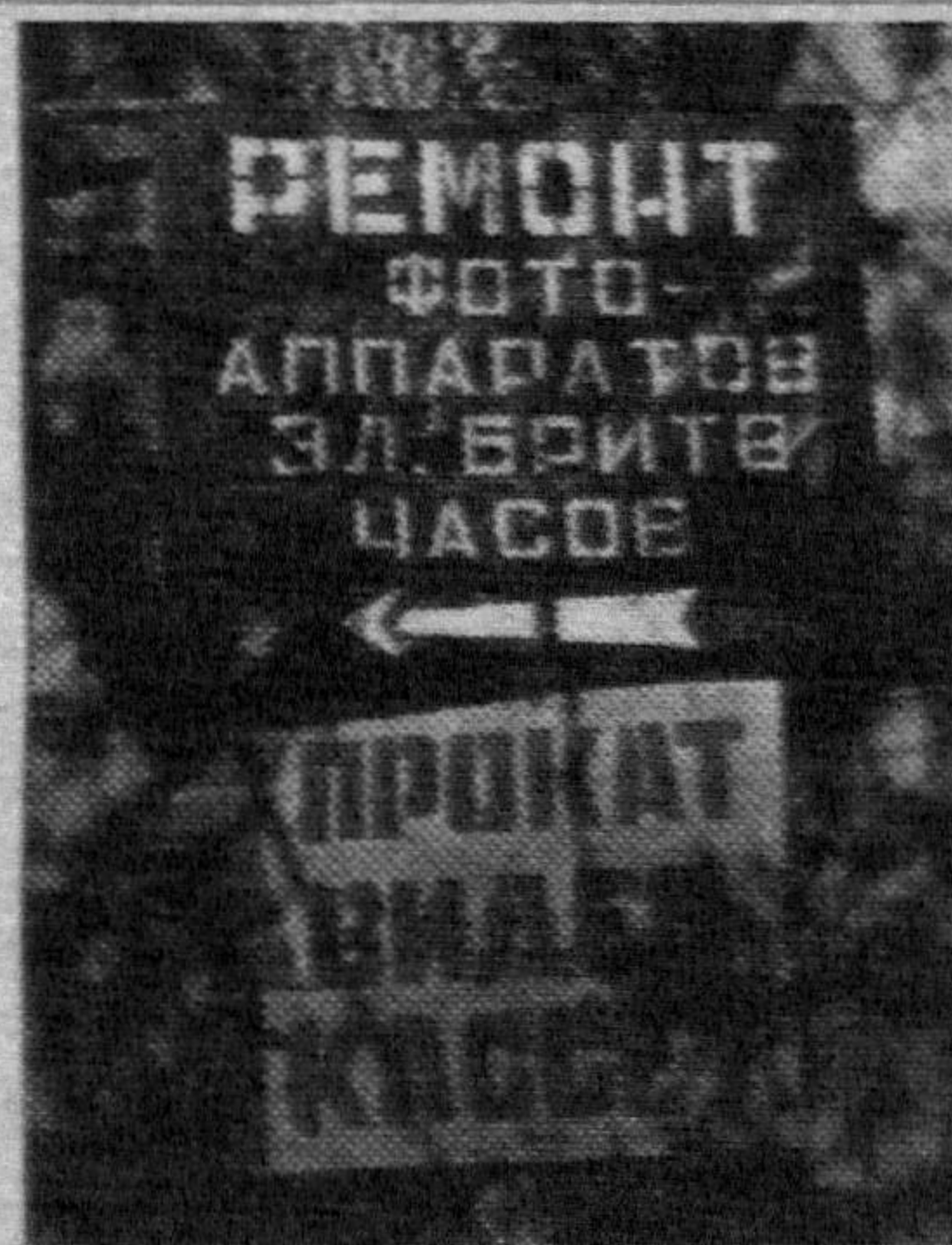
ва балиқ овловчилар жамиятларига биркичи қўйилган махсус сув омборлари ва уларнинг айрим участкаларида фақат қармоқ билан балиқ тутишга рухсат берилди. Албатта, ҳар бир киши ҳисобига бундай қармоқлар иккитадан ошмаслиги ва тутилмаган балиқ миқдори ҳам меёрда бўлиши лозим.

Бу қоидаларни билмаслик уни бузганларнинг масъулиятдан қочиши учун баҳона бўла олмайди. Шунинг учун балиқ ови билан шуғулланишни истаган ҳар бир фуқаро ов тартиби билан вилоят ва шаҳар табиатни муҳофаза қилиш идораларида, овчилар ва балиқ овловчилар жамиятларида, ҳайвонот, ўсимликлар дунёси ва кўриқхоналардан оқиллона фойдаланиш ва муҳофаза қилиш нозирликларида танишишлари мумкин.

Ҳар бир балиқ овловчининг фуқаролик бурчи ана шу қоидаларга тўла риоя этиш қатори браконьерликка қарши курашда нозирларга яқиндан ёрдам беришдан ҳам иборатдир.

М. МАҲМУТОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг жамоатчи муҳбири.

Фотоайбнома: «кўрсаткич-дарахтлар».

ТОМЧУСИ ҲАМ ИСРОФ БЎЛМАСИН!

Сув — табиатнинг бебаҳо инъоми. Шунинг учун қадим-қадимдан Шарқда унга муносабат алоҳида бўлган. Афсуски биз сўнгги пайтда унинг қадрига етмай қўйдик. Сувни тежаш, ундан оқиллона фойдаланиш ўрнига ортиқча исроф бўлишига йўл қўямиз. Шу ўринда яна бир нарсани алоҳида таъкидлаш керакки, сув ресурслари ҳам чегарасиз эмас. Бу масала газетамизда бир неча бор кўтарилди. Лекин айрим жойларда ҳамон хулоса чиқарилмапти. Шундай қилиб, қуйида яна сув манбаларини асраш, ифлосланишига йўл қўймаслик тўғрисида гап боради.

— Шаҳримиз аҳолисини ва халқ ҳўжалигини сув билан таъминловчи бир қанча манбалар бор. Бу биринчи навбатда Оҳангарон дарёсидир. Айни вақтда унга келиб қўшилган Нишбоқсой, Қорабоқсой, Дуқентсой, Кўнбулоқсой дарёчалари. Ероти сувлари ҳам шаҳар эҳтиёжини оби-ҳаёт билан таъминлашга хизмат қилмоқ-

да. Юзаки қараганда шаҳарни таъминловчи сув ҳавзалари кўпга ўхшайди. Бироқ, аиникса, ёз ойларида бу дарёларда сув камайиб кетади. Натижада унга бўлган танқислик кучаяди. Буни олдини олиш учун сувнинг ҳар бир куб метридан самарали фойдаланиш, унинг исроф бўлишига йўл қўймаслик лозим.

Кўмитамиз нозирлари ҳам ўз фаолиятларида шу масалага катта эътибор билан қарайдилар.

— Биргина ўтган йили сувдан фойдаланишни яхшилашга қаратилган кўплаб тадбирлар амалга оширилди. Бу ишлар йил бошида белгиланган режа асосида олиб борилди. Шу мақсадда 10 миллион сўмдан кўпроқ маблағ сарфлаш назарда тутилган эди. Шаҳардаги барча корхоналар ва ташкилотлар бу ишда қатнашдилар. Натижада бундан анча кўп иш қилинди. Бу, биринчи навбатда, сув тозалаш иншоотлари иштини яхшилашга, янгиларини қуришга, оқаваларни тозалашга сарфланди.

Лекин, шунга қарамай шаҳримиздаги кўпчилик саноат корхоналари, коммунал ҳўжалиги ҳамон сувни кўп даражада ифлослантирмоқда. Айримларида шу мақсадда белгиланган тадбирлар тўла амалга оширилаётгани йўқ. Бунга сабаб қилиб қўпичча бозор иқтисодиёти шароитларини руҳан қиладилар. Лекин аслида бу бир баҳона, қидирилса имконият топилади. Шаҳардаги айрим меҳнат жамоаларининг тажрибаси шундан

далолат бериб турипти. Уларнинг сай-ҳаракатлари билан сув сарфи аввалги йилдагига қараганда 11,5 миллион куб метр камайди.

Оқаваларни тозалаш соҳасидаги камчиликлар бизда ҳамон катта таъвиш туғдирмоқда. Бу кўпчилик корхоналарга, аиникса, кўмир қонларига тегишлидир. Бунинг устига айрим тозалаш иншоотлари қувватидан тўла фойдаланилмапти. Баъзи вақтларда ифлосланган сувлар тўридан-тўғри ҳавзаларга оқиб юборилмоқда. Кўнбулоқ дарёси ана шундай оқавалардан яроқсиз ҳолга келмоқда. Кўмитамиз нозирлари бунга айбдор бўлган корхоналар ва ташкилотлар раҳбарларига нисбатан маъмурий жазо чоралари кўрдилар, уларга моддий жарималар солдилар. Шунга қарамай уларда сув ресурсларига тежаб-тергаб муносабатда бўлишда сезиларли силжиш бўлмапти.

Ангрен кўмири қонининг меҳаник усулда ишлайдиган тозалаш иншооти талабга жавоб бермайди. Бунинг натижасида ўтган йили яхши тозаланмаган оқавалар бир неча миллион куб

Яна сув ҳақида

метрни ташкил этди. Янгиобод шаҳридаги сув ҳўжалиги корхонасининг тозалаш иншоотлари ҳам қониқарсиз ишламоқда. У 1952 йилда қурилган. Бу маҳмуанинг кўпгина иншоотлари эскириб қолган. Тез-тез бўзилиб туради, натижада тозаланмаган оқавалар тўғридан-тўғри Дуқентсой дарёсига оқиб тушади.

Кўмитамиз бу йил ҳам оби-ҳаётдан оқиллона фойдаланиш, оқаваларни тозалашни кенгайтириш бўйича корхона ва ташкилотларда белгиланган тадбирларни амалга ошириш устидан қаттиқ назорат олиб боради. Бу соҳада уларга баҳоли қудрат ёрдам беради, барча имкониятлар ишга солинишига ҳаракат қилади.

Абдували РАҲМАТУЛЛАЕВ,
Ангрен минтақавий табиатни муҳофаза қилиш кўмитаси раиси.

Тоғ жилғасидан боғлар, далалар сари...

Даврон АХМАД
сурат лавҳаси.

ЧИГИРТКА ОКСИЛ МАНБАИ

● ЧИГИРТКА зарарли ҳашарот эканлиги ҳаммага маълум. Унинг сон-саноксиз тўдалари экинлар, кўкатларга қирон келтиради. Шунинг учун уларга доим қарши курашиб келинган. Бунинг учун давлатлар ва ҳатто халқаро ташкилотлар миллиард долларлаб маблағ сарфлашга мажбур бўлмоқдалар. Акс ҳолда унинг кўчиб юрадиган очкўз тўдалари қишлоқ хўжалигига катта талафот етказиши мумкин.

Африкада эса бу ҳашаротга бошқача кўз билан ҳам қарайдилар. Бу қитъада истиқомат қилувчи кўпгина халқлар учун чигиртка оксил захиралари манбаи ҳисобланади. Шунинг учун ҳам уни жуда хуш кўриб тановул қиладилар. Улар ўзлари учун тотли, лаззатли туюлган бу таомга бир марта тўйиб олсалар танада узоқ вақтга етадиган оксиллар ва карбон сувлари захиралигига эга бўладилар.

Француз олимларининг ҳисоблашларига қараганда, чигирткаларнинг йирик тўдасида Африка филларининг 2500 тасидегига барабар оксил ва карбон сувлари бўлар экан. Африкалик кўчманчи учун ярим килограмм чигиртка бир ойга етадиган тўйимли шундай моддалар захираси ҳисобланади.

ЎЗИ «ОТИЛАДИГАН» БОДРИНГ

● ҲА, шундай бодринг ҳам бўлар экан. У Ўрта Ер денгизининг сохилларида ўсади. Бу ёввойи бодринг тўла пишиб етилса уруғлари ҳар томонга сониясига 10 метр тезликда сочилиб кетар экан. Агар бу ғаройиб ўсимлик атрофидаги тупроқ юмшатиб қўйилса у ҳақиқатан ҳам ўзини ўзи экаверади. Бироқ бодрингнинг бу ноёб «тавсифли» нави одатда ҳеч қаерда, боғ майдонларида ҳам ўстирилмайди. Уруғи

Турфа олам

эса дўконларда сотилмайди.

ДАРАХТГА НИКОХЛАНАДИ

● ЖАНУБИЙ-Шарқий Осиё мамлакатларида, чунончи, Непалда 8-12 ёшли қизалоқларни дарахт билан никохлаб қўйиш одати кенг тарқалган. Бундан бир неча аср илгари эри ҳалок бўлса ёки оламдан кўз юмса, унинг тул қолган хотини ҳам оловда қуйдириларди. «Дарахт билан никохлаб қўйиш» бу даҳшатли анъанани чеклаш учун ўйлаб топилган эди. Эндиликда тул қолган аёл яшашни давом эттириши лозим, чунки, у дарахтнинг ҳам «хотини» ҳисобланади.

ЭНГ ҚАДИМГИ КАСАЛЛИК

● ГРИППНИ кўпчилик бизнинг экологияси ёмонлашган давримиз «ҳосили» деб ҳисоблайди. Аслида эса бундай эмас. Тўғри, экологиянинг ёмонлашиши оқибатида бу касаллик кўп тарқалиб, эпидемик тус олмақда. Бироқ бу «асримиз касаллиги» эмас. Барча аломатлари бўйича гриппнинг эпидемияси ҳақидаги маълумот эраимиздан олдинги 412 йилда Гиппократ томонидан қайд қилинган. Шундай бўлгач, у бизнинг давримизгача етиб келган ва нихоятда кенг тарқалган энг қадимги касалликларнинг биридир.

ХУШТАК ЧАЛИШ ЗАРАРЛИМИ?

● ХУШТАК, чалишнинг фойдаси борлигини билмаймиз-ку, лекин, қадим замонлардан бери кўп халқлар уни хуш кўрмасликлари маълум. Масалан, денгизчи немислар хуштак кучли пўртанани чақиради, деб ҳисоблашади. Араблар хуштакни шайтонлар мусикаси, кимки хуштак чалса оғзини 40 кун ҳаром қиладди, деганлар. Англияда эса аёллар хуштагини эшитиш яхшилиққа олиб келмайди, дейишади.

НОЁБ ГИЁХ

Хитойда инсон саломатлиги учун фойдали бўлган ноёб доривор ўсимлик топилди. Бу ўсимлик таркибида альцгеймер касаллиги билан оғриган беморлар учун дори тайёрлашда қўлланиладиган моддалар борлиги аниқланган.

Альцгеймер — асаб касаллиги бўлиб, унга чалинган беморнинг бош мия хужайраси фаолияти бузилади ва хотираси сусаяди. Бу касаллик асосан кекса ёшдаги одамлар орасида учрайди. Мазкур ўсимлик таркибидаги кимё моддаси организмга тушгач, бош мия хужайралари реакциясида қатнашадиган муҳим элемент билан бирикади ва мия фаолиятини яхшилади. Хитойда тадқиқот олиб бораётган бир гуруҳ исроиллик олимларнинг билдиришича, бу модда беморлар хотирасини яхшилашда ҳам ижобий натижа берар экан.

КАДИМИЙ ШАРОБХОНА

Исроилнинг Ришон-ле-Цион шаҳри шимолидаги сааноат ҳудудини қазиш пайтида Византия даврига тааллуқли май тайёрловчи қорхона қолдиқлари топилди.

Вино ишлаб чиқаришга мўлжалланган бу кўҳна бино икки қисмдан — ўртасида вино сақлаш учун мўлжалланган улкан қудуққа эга майдон ҳамда узум янчиладиган тегиримондан иборат. Шаробхона атрофидаги маҳсус дағал тош ётқизилган майдончаларда узум эзилган. Ундан чиққан узум шираси маҳсус ариқчалар орқали тиндириш ҳовузларига оқиб тушган. Археологларнинг аниқлашича, ушбу шаробхонада зодагонлар учун олий навли шароблар тайёрланган экан.

Коинот сирлари

ГАВҲАРГА КОН

НЕПТУН сайёрасини ўраб олган газ қатламлари ва муз «қоплама» тагида жуда кўп катта ҳажмда гавҳар ястаниб ётипти. Бундай қимматли бойликнинг кўп миқдорда Уран сайёрасида ҳам бўлиши эҳтимолдан ҳоли эмас. Италиялик физиклар шундай хулосага келишди. Ердан узоқда жойлашган атмосфера ҳақида Американинг «Вояжер-2» зонди ерга берган ахборотни ўрганган италиялик физиклар «коинот гавҳар фабрикаси» ҳақидаги тахминга биринчи бор келган эдилар. Уларнинг бундай хулоса чиқаришлари учун асослари ҳам бор. Чунончи, метан Нептуннинг қаърига, ҳатто радиусининг учдан бир қисмигача кириб борса водород ва гавҳарга айланади, бунда у уч миллион ер атмосфераси босимида дуч келади. Молекулалар ўзгариш жараёни эса беш минг ҳарорат иссиқда юз беради. Бундан ташқари, олимларнинг тахмин қилишларида юқори босим ва ҳарорат туфайли Нептун қаърида ҳаётнинг асосини ташкил этувчи мураккаб органик молекулаларнинг ноёб жараёни содир бўлади. 1846 йилда кашф этилган Нептун куёш радиациясидан олганига нисбатан икки барабар кўп иссиқликни ажратиши билан ноёбдир.

НУЖЛАР КИТЛАР ҚОТИЛИ

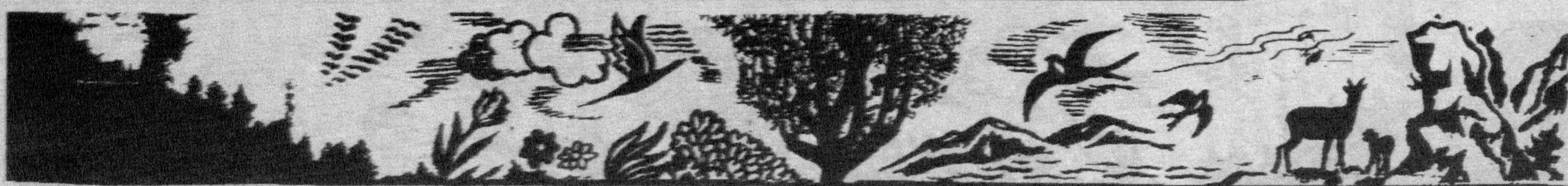
ОЛИМЛАР кўп йиллар давомида китларнинг ўз жонига ўзлари қасд қилишлари муаммосини ечиш устида бош қотириб келишяпти. Сайёрамизнинг нихоятда улкан бу сут эмизувчилари тўсатдан ва ҳеч қандай сабабсиз қирғоққа отилиб чиқадилар ва бу ерда табиийки ҳалок бўладилар. Инсонлар уларни сақлаб қолишга уринадилар — сувга ва унинг тегишли чуқурлигига қайтарадилар. Бироқ бу одатда жониворларни сақлаб қолишга олиб келмайди.

Яқинда Асунсьон университети профессори Фульженсио Эррерио Ногейра бу муаммо бўйича шов-шувга сабаб бўлган баёнот билан чиқди. Унинг тасдиқлашича, осмонда номаълум учар жисмларнинг пайдо бўлиши китларни ҳалокатга олиб келади. Ногейранинг тушунтиришича, НУЖлар, агар улар бир нечта бўлса, Ернинг табиий магнит майдонини кескин бузади. Китлар эса худди шу жойда, бошқа жойда эмас, сузишлари мумкин. Бундай ҳолат туфайли китлар адашадилар ва «қопқонга» илинадилар. Испанияда нашр этиладиган «Паис» газетаси шундай ёзади.

«Шабнат ва инсон» сатифафари мақолафариини Шоткенит
вилояти шабнатини муҳофаза қилиш қўмитаси ва
«Шоткенит ҳақиқати» ходимлари тайёрладилар.

От минган бу чавандоз,
Бунчалар экан шоввоз.
Бир сўзига қилмай ноз.
Тулпори турар «ҒОЗ-ҒОЗ».

БИЗ кўп ҳолатларда одамнинг ташқи қиёфасига, мансабига ёки ранго-ранг либосларига қараб баҳо берамиз. Муҳим нарсани эса сал нари суриб қўяётганга ўхшаймиз. Инсоннинг маънавий дунёси, тоза қалби, саховатли дилидаги андишани, сабр-тоқатни тўғри илғай олмаймиз, гоҳо. Руҳан бақувват ёки ожизлик ҳам одамзоднинг ички қиёфасини белгилайдиган томонлардан биридир. Биз эса жисмонан соғломликка мос келадиган руҳий саломатлик ҳақида камроқ қайғураемиз.

Маънавият

ри, дея жуда эрта қувонган эканман. Унинг дардчил суҳбати ҳануз қулоғимда:

— Мен Москвада ўқидим, диссертация ёқладим, севиб турмуш кўрдим. Икки фарзандим бор, иккови ҳам оилали бўлиб кетишган, ўқимишли, яхши туришади. Мен эса руҳан ёлғизман. Эрим билан бир ҳовлида яшаганимиз билан мана ўн беш йилдан ошдики, гаплашмаймиз. Оиламизни сақладик, болаларимизни етимликдан асрамоқ учунми ёки лавозимдан лавозимга тезроқ кўтарилмоқ учунми ёки атрофдагилардан андиша этибми, ишқилиб, қонуний ажрашмадик... Рост, унинг хиёнатини мен кечиролмадим. Сўнг эса хиёнат устига хиёнат қўшилаверди... Ёшим қайтиб, элликдан ошиб қолган эсамда, тақдиримнинг қаери

да хато қилдим экан деб эзила-вераман... Ҳаётни мукамал ҳис этолмайман асло. Руҳиятимиздаги ночор

ликми ёки кемтиклими, ишқилиб, нимадир кўнглимга ғашлик солаверади. Лекин, инсон расоликка, ҳа, ҳар томонлама расоликка интилаверади, соғинаверади, бироқ, ҳаёт менинг бокира туйғуларимни озорлайди, топтайверади...

Мен эса маҳзун ҳаёлларим билан ёлғиз қолгим келади. Инсонни инсондан ўрганмоқ, тан олмоқ, кечирмоқ, сева олмоқ нақадар буюк ҳодиса эканлигини эътироф этаман. Мадомки, инсон ким бўлишидан қатъий назар, руҳий камолотга етган бўлсагина, шахсий ҳаётида ҳам юксалишга эриша олади. Инсон руҳан соғлом, маънавий етук бўлсагина, у атрофидаги барча нарсаларга очик кўз билан қарай олади. Биз кўпинча тақдирдан ёки ўз қисматидан нозир бўлганларга дуч келамиз. Аслида тақдир ёки қисматгина эмас, одам ўзини-ўзи ҳам бир қадар айблай олмоғи зарурдан зарурдир. Ўзини-ўзи кашф этолмаган инсон эса ҳаётнинг барча қўруқликларига кўнимоғи ҳаёт ҳукмидир. Инсон негандир ўзини-ўзи билмоғи, ўзини-ўзи тан олмоғи, ўзини-ўзи ўрганмоғидан кўра ўзгани ўрганмоғи ва ўзганинг хатосини кўрсатишни афзал кўради.

Руҳан соғлом, ақлан теран, маънавий покиза, юксак эътиқодли одамгина бахтиёр яшашга, Оллоҳ ато этган барча моддий ва маънавий неъматлардан баҳраманд бўлишга лойиқдир. Бахтли ҳаётга баробар кўл чўзаверамиз, бироқ, бунга ҳаққимиз борми, йўқми, дея, ўзимизни сўроққа тутолмаймиз. Бахт эса минг бир жилоси билан қалбларни куйдириб ёнгинамизда ловуллаб тураверади. Бахт ўзгаларни ҳам севиш, кечириш, соғиниш, тан олиш баробаринда ўзини ҳам ҳар жиҳатдан ўрганмоқ, кашф этмоқ, сайқалламоқдир аслида...

Ҳаёт барибир гўзал, барибир мукамал, ниҳояси йўқ латофатли кўринаверади кўзимга. Одамлар, шу ранго-ранг қиёфадаги одамлар ҳақида, уларнинг ғам-ташвишлари, қувонч-шодликлари, бокира туйғулари ҳақидаги масъуд шивирларни тинглагим келаверади. Аллоҳим, ўзинг куч-қувват бер, бу йўлда...

Анора Худойқулова.

СЕҲ

ган жараёнлар, аслида.

Маънавий етуклик сари эврилмоқ учун, аввало, инсон ўзини-ўзи топтомоғи, изланмоғи, машаққат чекмоғи, интиломоғи керак. Руҳиятни соғломлаштириш осон эмас, албатта. Оллоҳ инсонни ниҳоятда мукамал, озода этиб яратган. Тўқис, жисмоний болиғ одамни ақлан етук деёлмаймиз. Бироқ, онгли ва

БАХТ

маънавий камолга етган, руҳан бақувват инсонларни кўплаб учратиш мумкин.

Ҳар қандай етуклик сари интилоқни эса ҳар ким ҳам эпалаб кетолмайди. Бир мисол келтираман. Кўплаб момоларимиз, бувижонларимиз давлат ишларида ишламаганлар, асосан бола тарбияси ва оила юмушларига кўникиб, бориға шукур этиб, яшаб келганлар. Зеро, оиласидаги ростгўйликни, меҳнатсеварликни, меҳр-андишали бўлмоқликни қаттиқ талаб этиб келганлар. Озодалликка, покизалликка йўғрилган оилавий муҳитда тарбия топган фарзандлар

Қўл

дан эса ҳеч қачон жиноятчи ёки ўғри чиқмайди.

Бугун эса маънавиятимизга, миллий қадриятларимизга қайтадан назар ташламоқни, анъаналаримизни янада гўзал ташбехлару, ширин каломлар ила тўлдирмоқни истар эканмиз, кўп амалларни бажармоғимиз керак. Шулардан бири ва энг муҳими — мактаб ёшиданок руҳшуносликка оид тарбиявий тадбирларни муайян, давомли, ҳолатда олиб боришдир.

Яқинда бир нуфузли, эътиборли лавозимда ишлайдиган аёл билан суҳбатлашишга тўғ

ЎЗАМ

ри келиб қолди. У ёши элликдан ошган, бироқ, ҳануз ўз латофатини, назокатини йўқотмаган дилбаргина аёл экан. Олий таълим соҳасида қатор китобларнинг муаллифи, муаллима экан. Унинг ўзини тутиши, сўзлашиш одоби мени мафтун этди. Ундан шахсий мукамаллик сирларини ўргангим келди. Биз сиҳаттоҳда ҳамхона бўлганлигимиз учунми, кўп вақтимиз бирга кечарди ёки ҳар икковимиз ҳам тилшунос-адабиётшуносликка оид мавзуларга қизиққанлигимиз сабаблими, кўпроқ бирга юрардик, сиҳаттоҳ ҳовлисидаги кўм-кўк боғчада соатлаб суҳбатлашиб ўтирардик гоҳо. Бироқ... мен ҳаётимда мукамал шахсни учратдим-ов, охи

КАСПИЙ ЧЕКИНМОҚДА

Озарбайжон гидрометео қўмитаси Каспий денгизи суви камая бошлаганини расмий равишда тасдиқлади.

Ўтган 1996 йилда Каспий суви 20 сантиметр пасайган. Ваҳоланки кейинги йигирма йил ичида сув тўхтовсиз кўпая бориб, денгиз сатҳи 1,5 метрга кўтарилган эди. Натижада ўн минглаб квадрат километр ер сув остида қолганди. Денгизнинг «хужуми» ҳадемай катта офат келтириб, Боку, Сумгаит, Манқишлоқ, Астрахан ва бошқа шаҳарларни сув босади, дея башорат қилган ваҳимачилар ҳам бўлганди.

Табиатнинг мўъжизакор кучларига тан бермай илож йўқ. Денгиз бўйида яшовчилар бахтига Каспий энди узлуксиз чекиниш даврига кирди. География фанлари доктори Сайрам Велиевнинг тахминича, бу чекиниш келгуси асрнинг ўрталаригача давом этади.

КИМ ДАРОЗ?

Антропметрия — одамлар гавдасини ўлчаш илмидир. Унинг сўнгги маълумотларига кўра дунёда энг дароз халқ ҳозир голландлар ҳисобланар экан. Уларнинг ўртача бўйи 179 сантиметр.

Норвежлар, шведлар, данияликлар улардан бир сантиметр паст. Америкаликлар ҳам новча — 175 сантиметр келишади. Россияликларнинг ўртача бўйи 168 сантиметрга тенг. Лекин ҳадемай японлар улардан ўзиб кетадиганга ўхшайди. Яқин-яқингача пахана ҳисобланадиган бу халқ жуда тез ўсмоқда. Бунинг сабабини олимлар турмуш тарзининг яхшиланиб бораётганлиги билан изоҳлашаётир. Буни қарангки, ўтган йили японлар ўз тарихида биринчи марта гуруҳдан кўра кўпроқ гўшт истеъмол қилишибди. Катталашиб бораётган японлар учун эндиликда аввалги кийим-бошлар, уй эшиклари ва мактаб парталари чоғлиқ қилиб қолмоқда...

ЗИЛЗИЛА ОҚИБАТЛАРИ ТУГАТИЛМОҚДА

Хитойнинг Шинжон-уйғур мухтор туманида рўй берган ер қимирлаш катта зарар етказди. Зилзила оқибатида юзлаб йиллар вайрон бўлди ва аҳоли жиҳдий иқтисодий талафот кўрди.

Шу йилнинг ўтган уч ой давомида бу ерда рўй берган табиий офат ўнлаб кишиларнинг ёстиғини қуритди. Мутахассисларнинг фикрича, Хитой айни пайтда сейсмологик фаоллик даврининг бешинчи босқичини бошдан кечирмоқда. Ўтган ўн йил давомида мамлакатда 300 мартадан зиёд ер қимирлаган. Улардан тўққиз мартаси 7 баллдан юқори бўлган. Маълумотларга кўра, бу жараён XX асрнинг бошига қадар давом этиши мумкин экан.

Хитой Халқ Республикаси зилзила оқибатларини барта-раф этишга киришди.

ҚИСҚА САТРАЛАР

ЖЕНЕВА. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти Бош котиби Хирози Никадзима жаҳон ҳамжамиятини дунё бўйлаб жуда тез тарқалаётган юқумли касалликларга қарши курашга даъват этди. Маълумотларга қараганда, бир пайтлар батамом бартараф этилган деб ҳисобланган вабо, ўлат каби ўткир юқумли касалликлар айрим минтақаларда яна учрай бошлади. Ҳозирги пайтда транспорт соҳаси мукаммаллашиб, сайёҳлик ривожлангани, улкан шаҳарларнинг кўпайиши ва ер шарида экология мувозанатининг бузилиши натижасида сил, бўғма каби хавfli касалликлар тарқалмоқда. Шунингдек, сўнгги йигирма йил ичида тиббиётчилар 30 га яқин номалум касалликни аниқлаган.

ВАШИНГТОН. АҚШ маъмурияти Россия ҳукуматидан рус дипломати Вадим Савельевни дипломат дахлсизлиги ҳуқуқидан маҳрум қилишни сўради. Маълумотларга кўра, Россиянинг Америкадаги элчихонаси ходими В. Савельев машинасини ширақайф ҳолатда бошқарган ва энди қонун олдида жавоб бериши лозим.

Америкада маст ҳолда автомобил ҳайдаган хорижий фуқаролар бир йилгача машина бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этилади. Бордию у қонунни яна бузадиган бўлса, мамлакатдан чиқариб юборилади. 1992 йилдан буён 8 нафар чет эллик дипломат шу аснода Американи тарк этган.

ПАРИЖ. Францияда ядро қуроли билан жиҳозланган замонавий сув ости кемаси яратилди. «Триомфан» деб номланган мазкур кемага 16 та М-45 русумли атом ракеталари ўрнатилган бўлиб, уларнинг ҳар бири 100 килотонна қувватга эга. Бу ракеталар ёрдамида 5 минг чақирим олисликдаги нишонни яқсон қилиш мумкин. XX аср бошида Франция тўртта ана шундай сув ости кемасига эга бўлади.

ВАШИНГТОН. Америка ҳарбий саноати «Аутрайдер» номли янги самолёт ишлаб чиқди. Ушбу самолёт «Предатор» айғоқчи самолётнинг мукаммаллаштирилган варианты бўлиб, ундан АҚШ ҳарбий-денгиз флотиди фойдаланилади. «Аутрайдер» атом кемаларидан хавога кўтарилади ва 5 чақирим баландликда 24 соат давомида тинимсиз уча олади. У учувчисиз, сунъий йўлдош орқали бошқарилади.

(ЎЗА).

Шаҳар ва туманларда «Ўзбекистон қўшиқ байрами» тантаналари давом этмоқда.

Бунчалар гўзалсан юрт таронаси,
Фусункор рақсларда кулмоқда ибод.
Нурланиб кетаркан ҳур замонаси,
Ўз йўлини танлагач буюк истиқлол.

Маънавий оламнинг чиройи қўшиқ,
Сўзлари меҳрдан тизилган маржон.
Ҳар тилда эл маҳнин куйлаймиз жўшиб,
Ватан, сени десак, ором топар жон.

Владимир ГРАНКИН
сурат-лавҳалари.

Футбол

ШОГИРДЛАР СОВҒАСИ — ҒАЛАБА

ОЛИЙ ТАБАҚА жамоалари бештадан ўйин ўтказишди. Вилотимизнинг «Дўстлик» жамоаси ҳафтада тўртинчи ғалабани эгаллаб турипти. Сўнгги турда футболчиларимиз ўз майдонларида «Андижон» жамоаси билан ўйнадилар.

Шу кун «Дўстлик» жамоаси бош мураббийси Маҳмуд Раҳимовнинг таваллуд топган кунини бўлганлиги сабабли шогирдлари устозларига муносиб совға сифатида «ютуқ»ни ҳадя этиш иштиёқида майдонга тушганликларини яширмадилар. Ташаббусни қўлларига олиб ҳарчанд уринишмасин, биринчи бўлимдаги барча ҳаракатлари зое кетди. Иккинчи бўлимнинг 14-дақиқасида кетма-кет қилинган ҳужумлар самарасини берди. Галдаги ҳужумни Жаъфар Ирисметов тўп киритиш билан ниятига етказди. Бундан руҳланган мезбонлар янада фаолроқ ўйнай бошладилар. Фарид Хабибуллин, Анатолий Матвеев, Олим Пирматовлар ҳисобни оширишлари мумкин эди. Лекин қийин вазиятларда «Андижон» дарвозабони ва ҳимоячилар хатосиз ўйнашди. Тўртинчи ғалабага эришган «Дўстлик» очколарини 12 тага етказди.

«Пахтакор» «Сурхон»ни 3:0 ҳисобида енгиб, (тўпларни 8-дақиқада Улугбек Рўзиматов, 18-ва 25-дақиқаларда Азамат Абдураимовлар киритишди) тўплар нисбатига кўра биринчи ўринга чиқиб олди. МХСК ҳисобида ҳам «Пахтакор» сингари 15 очко бор. Армиячилар «Трактор» устидан қийин ғалабага эришдилар. Ягона тўпни 75-дақиқада Нуъмон Хасанов 11 метрдан киритди. Уч-

рашув ҳаками Рашид Айтеков қўпол ҳатога йўл қўйганлиги учун қоникарсиз баҳо олди. МХСК ўйинларидан С. Аҳмедов, Н. Хасанов ва Ш. Раҳмонкуловлар, мезбонлардан С. Кудряшов ва С. Силинлар огоҳлантириш олдилар. Қаршида маҳаллий «Насаф» билан «Янгиер» ўртасидаги ўйин ҳам асабий ҳолатда ўтди. «Янгиер» ҳужумчиси В. Тарасенко 33-дақиқада ҳисобни очгач, орадан уч дақиқа ўтгандан сўнг ҳакам ўн бир метрлик жарима белгилади. 80-дақиқада эса А. Бейнарович яна ўн бир метрлик жарима тўлини киритиб, мезбонларни олдинга олиб чиқди. Ўйин тугашига тўрт дақиқа қолганда В. Тарасенко ҳисобни тенглаштирди. Бу ўйинда ҳам ҳакам В. Басалаев вазифасини уддалай олмаганлиги сабабли қоникарсиз баҳо олди.

3-4 апрель кунлари бўлиб ўтган навбатдаги босқичнинг қолган ўйинларида қуйидаги натижалар кайд этилди: «Навбахор» — «Чилонзор» — 1:1, «Зарафшон» — «Афросиёб» — 1:1, «Атласчи» — «Сўғдиёна» — 2:1, «Косонсой» — «Нефтчи» — 2:5, «Хоразм» — «Бухоро» — 2:3.

Олтинчи тур ўйинлари кеча бўлиб ўтди. «Дўстлик» сафарда «Янгиер» меҳмони бўлди. Бугун «Пахтакор» ўйингоҳида тошкентликлар Наманганнинг «Навбахор» жамоасига қарши ўйнайдилар.

Шарофиддин УМУРЗОҚОВ.

Футбол

КЎЗ ТЕГМАСИН, «БЎКАЛИК»!

МАВСУМ бошланиши арафасида вилотимиз футбол жамоалари ўртасида «Наврўз» соврини учун ўтказилган анъанавий турнирда «Бўкалик» футболчиларининг буш қатнашганлигидан афсусланиб жамоа мураббийлари билан бўлган суҳбатимизда бунинг боисини суриштиргандик. Улар жамоа деярли буткул янгиланганлигини ва унинг ўзагини аксарият ёшлар ташкил этганлигини айтишганди. Жамоа бош мураббийси Шаҳобиддин Сирожиддинов ва жамоа бошлиғи Шухрат Ориповлар маҳаллий иқтидорли ёшларни топиб мавсумни муваффақиятли бошлашганлиги кишини хурсанд этди.

«Бўкалик» аввалига «Навбахор-2» сингари кучли жамоани 3:1 ҳисобида енгганидан сўнг, иккинчи турда Фарғонанинг «Тўқимачи» жамоасини 1:0 ҳисобида мағлубиятга учратиб, олти очко билан пешқадамлар сафида бормоқда. Вилотимизнинг яна бир жамоаси — Бекободнинг «Металлург» футболчилари ҳам олти очкога эга. Улар сўнгги ўйинда «Навбахор-2» жамоасини 1:0 ҳисобида енгишди. Чирчиқнинг «Кимёгар» футболчилари Зангиотада «Лочин» меҳмони бўлиб, 1:0 ҳисобида (тўпни 38-дақиқада Р. Бикчинтов киритди) устун келишди.

Иккинчи турнинг қолган учрашувларида қуйидаги натижалар кайд этилди. «Шўрчи» — «Пахтабод» — 4:0, «Шўртон» — «Шаҳрихон» — 1:1, «Истиклол» — «Рохат» — 2:0, «Темирйўлчи» — «Хива» — 3:0, «Богдодчи» — «Орол» — 1:2, «Машъал» — «Ситора» — 2:1, «Дўстлик» — «Қизилқум» — 0:0.

Учинчи тур ўйинлари бугун бўлади.

МАҲАЛЛА ТАШАББУСИ БИЛАН

Мана, бир неча ҳафтадирки, ўлкамизда бошланган Наврўз шодиёналари шаҳар ва қишлоқларда, маҳаллаларда давом этмоқда. Табиат эса кун сайин уйғониб, яхшиланиб бораётир. Бундай пайтда одамлар кайфиятида ҳам ўзгача руҳ, ўзгача завқ-шавқ, энг муҳими, ўзаро меҳр-оқибат кучлироқ намоён бўлади.

Зангиота туманидаги Ҳонобод маҳалласи кўмитасининг маҳалла чойхонасида Наврўз байрамни нишонлаш ҳақидаги қарори аслида кишиларни бир-бирларига яқинлаштириш, кичкинагина тадбир баҳона меҳр-оқибат ришталарини мустаҳкамроқ боғлаш ниятида қилинган эзгу мақсад эди. Дарҳақиқат, тўқин дастурхон атрофида тўпланган маҳалладошлар байрамни худди бир оила фарзандларидай аҳиллик билан нишонладилар. Улар бир-бирларига энг яхши тилакларни билдирдилар, маҳаллада қилиниши лозим бўлган ишлар ҳақида маслаҳатлашдилар, бемор ётган ва байрамга ке-

лолмаган табаррук кишиларни йўқладилар. Ҳонободлик онахонлар бошчилигида тайёрланган сумалак, келинчаклар пиширган турли ширинликлар, кўксомсалар дастурхонга янада тўқинлик бахш этди. Катта қозонда дамланган ош эса бутун маҳаллага етди.

Шу кун хатто тадбирни янада завқлироқ ўтказиш учун ташқаридан санъаткор излашнинг ҳам ҳожати бўлмади. Оловиддин Муҳиддинов бошчилигидаги гуруҳ аъзолари ўз кўшиқлари билан маҳалладошлари хизматида бўлдилар.

Камолиддин АСҚАРОВ.

ОБ-ҲАВО

9-13 апрель кунлари Тошкент шаҳри ва пойтахт вилотида ҳаво ўзгариб туради. Айрим туманларда ёмғир ёғади, момақалдироқ бўлади. Момақалдироқ пайтда кучли шамол эсиши мумкин. Ҳаво ҳарорати кечалари 9-14, кундуз кунлари 20-25, ёмғир ёққан пайтларида 13-18 даража иссиқ бўлади.

Тошкент шаҳар Акмал Икромов туманидаги 297-ўрта мактаб томонидан Абдулхаев Жаҳонгир Абдулазизовичга берилган АО 009316 рақамли аттестат йўқолганлиги сабабли
БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

«Тошкент ҳақиқати» газетаси таҳририяти кекса журналист, газетанинг жамоатчи-суратчи муҳбири Равиль Шамсутдиновга раффикаси
Фаузия Абдурахмон қизи ШАМСУТДИНОВАнинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ
TOSHKENT HAQIQATI

Муассис:
ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ
ҲОКИМЛИГИ

Бош муҳаррир
Фатҳиддин
МУҲИДДИНОВ

Маълумот:
700000, Тошкент
шаҳри, Матбуотчилар

Телефонлар:
хатлар ва оммавий
ишлар бўлими: 33-40-48
Эълонлар:
33-99-15, 36-57-27.

• Эълон ва билдирувлардаги факт ҳамда далилларнинг тўғрилиги учун реклама ва эълон берувчилар масъулдир.